

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (devintoji kolegija) SPRENDIMAS

2013 m. birželio 20 d.*

„Įsisteigimo laisvė — Apribojimai — Solidarioji patrunuojančiųjų bendrovių atsakomybė jų dukterinių bendrovių kreditoriams — Tokios atsakomybės netaikymas kitoje valstybėje narėje buveinę turinčioms patrunuojančiosioms bendrovėms — Apribojimas — Nebuvimas“

Byloje C-186/12

dėl *Tribunal Judicial de Braga* (Portugalija) 2012 m. kovo 14 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2012 m. balandžio 23 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Impacto Azul Lda

prieš

BPSA 9 – Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA,

Bouygues Imobiliária – SGPS, Lda,

Bouygues Immobilier SA,

Aniceto Fernandes Viegas,

Óscar Cabanez Rodriguez

TEISINGUMO TEISMAS (devintoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J. Malenovský, teisėjai U. Lõhmus (pranešėjas) ir A. Prechal,

generalinis advokatas M. Wathelet,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

— *Impacto Azul Lda*, atstovaujamos *advogados* B. Faria ir A. Coelho Rocha,

— *BPSA 9 - Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA*, atstovaujamos *advogados* M. Marques Mendes, P. Vilarinho Pires ir A. Dias Henriques,

* Proceso kalba: portugalų.

— Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes ir C. Antunes,

— Europos Komisijos, atstovaujamos P. Guerra e Andrade ir I. Rogalski,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl SESV 49 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant bylą, kurią *Impacto Azul Lda* (toliau – *Impacto Azul*) pradėjo prieš *BPSA 9 - Promoção e Desenvolvimento de Investimentos Imobiliários SA* (toliau – *BPSA 9*), *Bouygues Imobiliária – SGPS, Lda* (toliau – *SGPS*) ir *Bouygues Immobilier SA* (toliau – *Bouygues Immobilier*), taip pat subsidiariai prieš A. Fernandes Viegas ir Ó. Cabanez Rodriguez dėl to, kad *BPSA 9* neįvykdė su *Impacto Azul* sudarytos sutarties.

Portugalijos teisė

- 3 Komercinių bendrovių kodekso (*Código das sociedades comerciais*, toliau – *CSC*) VI antraštinės dalies 481 straipsnyje numatyta: „Šios antraštinės dalies taikymo sritis
  1. Ši antraštinė dalis taikoma santykiams tarp ribotos atsakomybės bendrovių, akcinių bendrovių ir komanditinių ūkinių bendrijų.
  2. Ši antraštinė dalis taikoma tik bendrovėms, turinčioms savo buveinę Portugalijoje <...>
<...>“
- 4 *CSC* 482 straipsnyje numatyta:

„Pagal šį įstatymą susijusiomis bendrovėmis laikomos

<...>

  - c) bendrovės, kurias sieja kontrolės ryšiai;
  - d) grupę sudarančios bendrovės.“
- 5 Iš *CSC* 488, 489, 492 ir 493 straipsnių matyti, kad dvi bendrovės sudaro grupę, kai viena kitą visiškai kontroliuoja (išankstinė ar vėlesnė kontrolė), o tai, kad viena iš šių bendrovių buvo įsteigta pirmiau nei kita ar atvirkščiai, šiuo atveju jokios reikšmės neturi, arba kai, kaip nepriklausomos bendrovės, šios bendrovės susitarė, kad joms vadovaus viena ir bendra valdyba (paritetinė grupė), taip pat, kai bendrovė, nesvarbu, ar ji priklausoma, ar nepriklausoma, patiki savo veiklos valdymą kitai bendrovei (subordinacijos santykis).
- 6 *CSC* 491 straipsnyje numatyta
„501–504 straipsnių nuostatos ir nuostatos, kurios taikomos pagal šiuos straipsnius, taikomos grupėms, sudarytoms remiantis visiškos kontrolės principu.“

7 CSC 501 straipsnyje numatyta:

- „1. Patronuojančioji bendrovė atsako už dukterinės bendrovės išsipareigojimus, prisiimtus prieš susitarimo dėl kontrolės sudarymą ar po jo iki šio susitarimo galiojimo pabaigos.
2. Negalima reikalauti, kad atsakytų patronuojančioji bendrovė, kol nepraėjo 30 dienų nuo tos dienos, kai dukterinė bendrovė neįvykdė išsipareigojimų.
3. Dukterinei bendrovei skirtas vykdomasis raštas negali būti vykdomas nukreipiant jį patronuojančiajai bendrovei.“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

- 8 *Impacto Azul* yra Portugalijos ribotos atsakomybės bendrovė, kurios ekonominę veiklą sudaro, be kita ko, pastatų pirkimas ir pardavimas. BPSA 9, SGPS ir *Bouygues Immobilier* sudarė tarptautinę *Bouygues* nekilnojamojo turto pardavimų *de facto* grupę, kurios nares siejo visiškos kontrolės ryšiai, kaip tai suprantama pagal CSC 488 ir 489 straipsnius. Portugalijos bendrovės BPSA 9 100 % akcijų priklausė SGPS, kuri taip pat turėjo buveinę Portugalijoje ir kurią atitinkamai visiškai kontroliavo Prancūzijos bendrovė *Bouygues Immobilier*, t. y. patronuojančioji bendrovė, kuri vadovavo visoms grupei sudarančioms įmonėms.
- 9 2006 m. liepos 28 d. *Impacto Azul* ir BPSA 9 sudarė preliminarią pirkimo pardavimo sutartį (toliau – sutartis), pagal kurią *Impacto Azul* pažadėjo parduoti BPSA 9 naują pastatą, o ši išsipareigojo jį nupirkti. *Impacto Azul* teigimu, BPSA 9 neįvykdė sutartinių išsipareigojimų. Dėl ekonominės krizės ir nepalankios konjunktūros *Bouygues Immobilier* nusprendė atsisakyti projekto, o dėl šio atsisakymo atsiradę nuostoliai teko *Impacto Azul*.
- 10 *Impacto Azul* bandė šį ginčą su BPSA 9 išspręsti taikiai, bet vėliau *Tribunal Judicial de Braga* pareiškė pastarajai bendrovei ieškinį dėl atsakomybės už su ja sudarytos sutarties neįvykdymą.
- 11 Savo ieškinyje *Impacto Azul* tvirtino, be kita ko, kad už sutarties neįvykdymą iš esmės turi atsakyti SGPS ir *Bouygues Immobilier*, kaip patronuojančiosios bendrovės, nes, kaip numatyta CSC 501 straipsnyje kartu su to paties kodekso 491 straipsniu, patronuojančiosios bendrovės solidariai atsako už jų dukterinių bendrovių išsipareigojimus.
- 12 Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, jog pagrindinės bylos šalys nurodė, pirma, kad neturėjo visiškos BPSA 9 ir SGPS kontrolės teisės, o tokia kontrolė yra pagrindinis kriterijus, kad būtų galima taikyti CSC 491 straipsnyje numatytą bendrovių grupės atsakomybės teisinį režimą, ir, antra, kad nagrinėjamu atveju netaikytinas CSC 501 straipsnyje numatytas režimas remiantis to paties kodekso 481 straipsnio 2 dalimi, pagal kurią šis režimas netaikomas kitoje valstybėje narėje buveinę turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms. Kadangi bendrovės *Bouygues Immobilier* buveinė buvo Prancūzijoje, dėl to ji negalėjo būti laikoma turinčia atsakyti BPSA 9 kreditoriams.
- 13 Kadangi dėl tokio netaikymo buvo skirtingai vertinamos Portugalijoje ir kitoje valstybėje narėje buveinę turinčios patronuojančiosios bendrovės, *Impacto Azul* nurodė SESV 49 straipsnio pažeidimą.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl aptariamų Portugalijos teisės normų atitikties Sąjungos teisei, todėl jis mano, kad sprendimas jo nagrinėjamoje byloje priklausau nuo šios teisės išaiškinimo.

- 15 Tokiomis aplinkybėmis *Tribunal Judicial de Braga* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar CSC 501 straipsnyje numatyto režimo netaikymas, remiantis CSC 481 straipsnio 2 dalimi, įmonėms, kurių buveinės įregistruotos kitoje valstybėje narėje, prieštarauja [Sąjungos] teisei, būtent SESV 49 straipsniui, kaip jis aiškinamas [Europos Sąjungos] Teisingumo Teismo praktikoje?“

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos ir prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino

- 16 BPSA 9 visų pirma kelia klausimą dėl to, ar Teisingumo Teismas turi jurisdikciją pareikšti nuomonę dėl SESV 49 straipsnio, nes pagrindinė byla susijusi su vien vidaus situacija, ir dėl to, ar prašymas priimti prejudicinį sprendimą priimtinas, atsižvelgiant į tai, kad klausimo reikšmingumas siekiant išspręsti šią bylą neakivaizdus.
- 17 Kalbant apie argumentą, kad pagrindinė byla susijusi su vien vidaus situacija, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas turi patikrinti savo jurisdikciją aiškinti minėtą nuostatą (šiuo klausimu žr. 2008 m. sausio 31 d. Sprendimo *Centro Europa 7*, C-380/05, Rink. p. I-349, 64 punktą; 2010 m. kovo 11 d. Sprendimo *Attanasio Group*, C-384/08, Rink. p. I-2055, 22 punktą ir 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Omalet*, C-245/09, Rink. p. I-13771, 10 punktą).
- 18 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Teisingumo Teismas atsisako jurisdikcijos, kai Sąjungos teisės nuostata, kurią jo prašoma išaiškinti, akivaizdžiai negali būti taikoma (2009 m. spalio 1 d. Sprendimo *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, Rink. p. I-9021, 43 punktas ir minėto Sprendimo *Omalet* 11 punktas).
- 19 Remiantis nusistovėjusia teismo praktika ESV sutarties nuostatos įsisteigimo laisvės srityje netaikomos situacijai, kurios visi elementai susiję su viena valstybe nare (šiuo klausimu žr. 1990 m. spalio 3 d. Sprendimo *Nino ir kt.*, C-54/88, C-91/88 ir C-14/89, Rink. p. I-3537, 11 punktą; 1995 m. lapkričio 30 d. Sprendimo *Eso Española*, C-134/94, Rink. p. I-4223, 17 punktą ir 2008 m. liepos 17 d. Sprendimo, *Komisija prieš Prancūziją*, C-389/05, Rink. p. I-5397, 49 punktą).
- 20 Tiesa, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad *Impacto Azul*, BPSA 9 ir SGPS turi savo buveines Portugalijoje ir kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas teisės aktas taikomas tik šioje valstybėje narėje. Vis dėlto tai, kad *Bouygues Immobilier* yra Prancūzijoje įsteigta patronuojančioji bendrovė, leidžia iš principo nustatyti tarptautinį elementą, taigi tenkinti būtina sąlygą siekiant remtis Sutartimi garantuojamomis judėjimo laisvėmis. Todėl negalima teigti, kad klausimas susijęs su vien vidaus situacija, kaip tai daro BPSA 9.
- 21 Vadinas, Teisingumo Teismas turi jurisdikciją nagrinėti šį klausimą.
- 22 Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtino BPSA 9 nurodo, kad iškeltas klausimas nereikšmingas, net hipotetinis, ir kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas nepateikia pakankamos faktinės ir teisinės informacijos, kad būtų galima patikrinti, ar SESV 49 straipsnio išaiškinimas būtinas siekiant priimti sprendimą pagrindinėje byloje.
- 23 Pirma, BPSA 9 teigia, kad nesvarbu žinoti, ar CSC 501 straipsnis atitinka SESV 49 straipsnį, nes, remiantis nagrinėjamu atveju taikoma Portugalijos teise, atitinkamos bendrovės nėra grupė, sudaryta remiantis visiškos kontrolės principu. Nacionalinis teismas dėl šio aspekto nuomonės dar nepareikšė.
- 24 Antra, BPSA 9 tvirtina, kad iš kartu taikomų CSC 491 straipsnio ir 501 straipsnio 2 dalies matyti, kad negalima reikalauti, jog patronuojančioji bendrovė įvykdytų savo dukterinės bendrovės įsipareigojimus, kol nepraėjo 30 dienų nuo tos dienos, kai dukterinė bendrovė neįvykdė įsipareigojimų, o šio termino nebuvo laikytasi.

- 25 Iš to išplaukia, kad nesvarbu, kur yra *Bouygues Immobilier* buveinė, ji negali būti laikoma turinčia prisiimti atsakomybę pagrindinėje byloje.
- 26 Šiuo klausimu reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką SESV 267 straipsniu įtvirtinta procedūra yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, kuria naudodamasis Teisingumo Teismas pateikia nacionaliniams teismams Sąjungos teisės aiškinimą, kurio jiems reikia jų nagrinėjamai bylai išspręsti (žr., be kita ko, 1992 m. liepos 16 d. Sprendimo *Meilicke*, C-83/91, Rink. p. I-4871, 22 punktą; 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, Rink. p. I-2119, 65 punktą ir 2012 m. birželio 19 d. Sprendimo *The Chartered Institute of Patent Attorneys*, C-307/10, 31 punktą).
- 27 Vykstant šiam bendradarbiavimui, klausimams dėl Sąjungos teisės aiškinimo taikoma reikšmingumo prezumpcija. Nacionalinio teismo pateiktą prašymą priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismas gali atmesti, tik jei akivaizdu, kad prašymas išaiškinti Sąjungos teisę yra visiškai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais ar dalyku, kai problema hipotetinė arba kai Teisingumo Teismui nežinoma faktinė ar teisinė informacija, kad jis galėtų naudingai atsakyti į jam pateiktus klausimus (žr., be kita ko, 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimo *Cipolla ir kt.*, C-94/04 ir C-202/04, Rink. p. I-11421, 25 punktą; 2010 m. birželio 1 d. Sprendimo *Blanco Pérez ir Chao Gómez*, C-570/07 ir C-571/07, Rink. p. I-4629, 36 punktą ir minėto Sprendimo *The Chartered Institute of Patent Attorneys* 32 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
- 28 Vis dėlto nagrinėjamu atveju taip nėra. Nors tiesa, kad sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismui pateikiama faktinė ir teisinė informacija yra glausta, tačiau ji akivaizdžiai susijusi su pagrindinės bylos dalyku ir leidžia, kaip matyti iš šio sprendimo 8–13 punktų, suprasti prejudicinio klausimo turinį ir aplinkybes, kuriomis jis buvo pateiktas. Be to, tame sprendime aiškiai nurodomos priežastys, dėl kurių prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad jam būtinas SESV 49 straipsnio išaiškinimas sprendimui priimti.
- 29 Be to, nematyti, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas būtų nesusijęs su pagrindinėje byloje keliamu klausimu, ar Prancūzijos bendrovė *Bouygues Immobilier* galėtų būti laikoma turinčia atsakyti bendrovės BPSA 9 kreditoriams.
- 30 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

Dėl prejudicinio klausimo

- 31 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar SESV 49 straipsniu draudžiamos nacionalinės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias patronuojančiųjų bendrovių solidariosios atsakomybės jų dukterinių bendrovių kreditoriams principas netaikomas kitoje valstybėje narėje savo buveinę turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms.
- 32 Visų pirma reikia priminti, kad, kalbant apie bendroves, įsteigtas vadovaujantis valstybės narės teisės aktais ir Europos Sąjungoje turinčias savo pagrindines buveines, centrinę administraciją ar pagrindinę verslo vietą, įsisteigimo laisvė apima teisę vykdyti savo veiklą atitinkamoje valstybėje narėje per dukterinę bendrovę, filialą ar atstovybę (2006 m. vasario 23 d. Sprendimo *Keller Holding*, C-471/04, Rink. p. I-2107, 29 punktą; 2008 m. gegužės 15 d. Sprendimo *Lidl Belgium*, C-414/06, Rink. p. I-03601, 18 punktą ir 2008 m. lapkričio 27 d. Sprendimo *Papillon*, C-418/07, Rink. p. I-8947, 15 punktą).
- 33 SESV 49 straipsniu panaikinami įsisteigimo laisvės apribojimai. Atsižvelgiant į Sutarties nuostatų dėl įsisteigimo laisvės formuluotę, jos skirtos užtikrinti naudojimąsi priimančiojoje valstybėje narėje tomis pačiomis teisėmis kaip ir nacionalinių subjektų. Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką

SESV 49 straipsniu draudžiama imtis tokių nacionalinių priemonių, kurios, nors ir taikomos neatsižvelgiant į pilietybę, gali sudaryti Sąjungos piliečiams kliūčių pasinaudoti Sutarties garantuojama įsisteigimo laisve arba naudojimąsi ja padaryti mažiau patrauklų (šiuo klausimu žr. 2011 m. lapkričio 29 d. Sprendimo *National Grid Indus*, C-371/10, Rink. p. I-12273, 35 ir 36 punktus bei 2012 m. birželio 21 d. Sprendimo *Susisalo ir kt.*, C-84/11, 31 punktą).

- 34 Remiantis pagrindinėje byloje nagrinėjamos Portugalijos teisės normomis, patronuojančiųjų bendrovių solidariosios atsakomybės už jų Portugalijoje įsteigtų dukterinių bendrovių skolas principas netaikomas savo buveinę kitoje valstybėje narėje turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms. Taigi reikia išnagrinėti, ar tokios teisės normos yra apribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 49 straipsnį.
- 35 Reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į tai, jog Sąjungos lygiu teisės normos bendrovių grupių srityje nesuderintos, valstybės narės iš esmės išsaugo kompetenciją nustatyti susijusios bendrovės skolai taikomą teisę. Pagal Portugalijos teisę solidariosios patronuojančiųjų bendrovių atsakomybės jų dukterinių bendrovių kreditoriams principas taikomas tik buveinę Portugalijoje turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms. Taigi, kaip teisingai teigia Komisija, tokiomis kaip šios bylos aplinkybėmis SESV 49 straipsniu nedraudžiama tai, kad valstybė narė galėtų pagerinti jos teritorijoje esančių grupių skolinių išpareigojimų įvykdymą (pagal analogiją žr. 1984 m. vasario 7 d. Sprendimo *Jongeneel Kaas ir kt.*, 237/82, Rink. p. 483, 20 punktą).
- 36 Iš tikrųjų dėl to, kad CSC 501 straipsnyje numatytas režimas netaikomas kitoje valstybėje narėje įsteigtoms įmonėms remiantis 481 straipsnio 2 dalyje numatytu režimu, kitoje valstybėje narėje buveinę turinčioms patronuojančioms bendrovėms netampa mažiau patrauklus naudojimas Sutartimi garantuojamos teisėmis.
- 37 Bet kuriuo atveju reikia pabrėžti, kad kitoje nei Portugalijos Respublika valstybėje narėje buveinę turinčios patronuojančiosios bendrovės gali sudarydamos sutartį numatyti solidariosios atsakomybės už jų dukterinių bendrovių skolas režimą.
- 38 Taigi reikia konstatuoti, kad, kiek tai susiję su kitose nei Portugalijos Respublika valstybėse narėse įsteigtų patronuojančiųjų bendrovių vertinimu, nacionalinės teisės normomis, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, neįtvirtintas įsisteigimo laisvės apribojimas, kaip jis suprantamas pagal SESV 49 straipsnį.
- 39 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti taip: SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiamos nacionalinės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias patronuojančiųjų bendrovių solidariosios atsakomybės jų dukterinių bendrovių kreditoriams principas netaikomas buveinę kitoje valstybėje narėje turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 40 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (devintoji kolegija) nusprendžia:

SESV 49 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad juo nedraudžiamos nacionalinės teisės normos, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, pagal kurias patronuojančiųjų bendrovių solidariosios atsakomybės jų dukterinių bendrovių kreditoriams principas netaikomas buveinę kitoje valstybėje narėje turinčioms patronuojančiosioms bendrovėms.

Parašai.